

הלכות ציצית סימן טו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

ובדינים והנהגות (פ"ב אות ה) הובא, שהחז"א היה מקפיד שלא לתפור סביב הנקב חוטים מאותו המין.

דיותר טוב שלא לתפור בחוט לבן רק בחוט צבוע, שאין נזהגין צתה לעשות הציצית רק לבנים⁽¹³⁾.

סימן טז

שעור טלית

[משנ"ב ס"ק א]

בתשובת ב"מ מינץ סימן קי מפלפל היאף יוצאין בד' קנפות הקטנים מזה השעור? ותרף דבריו, דמושב לילף בהם מלילף כל היום בלי ציציתו.

1) ובטעם הדבר, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' ב), שכיון שיש בזה זכר למצוה, יש שכר על זה, ובעין מה שכתב השו"ע לקמן (סי' תרמט סי'), שבשעת הדחק שאין בנמצא לולב כשר, יש ליטול לולב פסול בלא ברכה.

וביחזא בזה כתב המשגיב לקמן (סי' ד), לענין מנהג האשכנזים הלובשים חתיכת בגד קטן ומטילים בו ציצית, שמכונים בזה על כל פנים שלא לבטל מצות ציצית כל היום. והא"א (בוטשאטש, מג"א ריש הסימן) כתב שהלובש טלית קטן בזה נמצא מעונש בעיני דריתחא ח"ו.

[משנ"ב ס"ק כה]

וסביב הנקב אסור לתפור בחוט לבן. ובטליתות שלנו שהם של צמר אין להקפיד כלל, כנ"ל⁽¹⁴⁾.

14) וכן בטליתות של שאר מינים אם תופרם בחוטים ממין אחר, כמבאר לעיל (סי' יא). ויש הנוהגים לתפור סביבות הנקב בחוטי לבן העשויים כותנה, אף בטליתות העשויות כותנה. ובישוב מנהגם יש שכתבו (בית ברוך כלל יא סי' רי בהערה), שסומכים הם על דעת הערוך השלחן (סי' ו-טו) שכיון שרגילות היא בומנינו שחוטי הציצית עשויים צמר, שוב לא חוששים שמא יקחו מחוטי התפירה לציצית, ולשיטת רש"י הותר דין זה לגמרי.

י"ד ד' ט' סיון תשע"ה

כתב באר הכולה

ה' תשנ"ח סיוני פ"ד
א' סיון תשנ"ח
לפניו מביח"ס

הלכות ציצית סימן טו מז

כך הטיל בו ציצית, אם הוא של צמר, (יט) פשר לכלי עלמא, ואם הוא של שאר מינים שדרוך לתפר בחוטין של אותו המין, (כ) לא לתפר (ח) [מן] לדעת רש"י. (ט) (כא) ואם נקרא ותפרו ואחר-כך הטיל בו ציצית, (י) *איבא לספוקי: ו' התפרו תתיבת בגד (יא) בכנפי השלית, וכן מה שנוהגים לתפר סביב הנקב שהציצית בו, אם השלית (כב) של משי ותפרו (כג) בחוט משי (כד) לבן, יש לחש פדבר לדעת רש"י שלא תהא שום תפירה (כה) למטה משלש ולמעלה (יז) מקשר גודל: הגה והוא הדין (כו) בכל מקום שתופר בחוט שהוא מין הציצית, דמישנין שקא נקח אותו חוט לחוט הציצית (ת"ח ס"י מו ובשם תהות מיימורי):

טז שעור טלית, ובו סעיף אחר:

א *שעור טלית שחבב בציצית, שיתקפה בה בארץ ובדרכה ראשו (ב) (ג) ורבו (א) של קטן

שערי תשובה

[ט] לדעת רש"י. עבדי. וקמח תרבי"ו ת"א ס"י שליב: טלית שנקרע תוך ג' ולא הוציאו הקרע עד הנקב אשר הציצית תלוי בו, ולא נפסק אלא נקרע מזה אחד וחשני שלם, קטר לתפר אותו; אך כדי לצאת שיטת רש"י, יתפר אותו בחוטין שאינם מין הציצית והשלית, ואם נפסק לבגד לא יתפר כלל ואפילו בחוט משי או קנבוס, ע"ש: [א] ורבו של קטן. עבדי. ומ"ש שיקוי הקתנים רחבים כו', עין במשאלות יעבץ ח"א סימן כ שכתב שאין קפידא שיקוי הקתנים רחבים: ומה שכתבנו משום דאמי אירא כו' ליתא אלא פאורי הנחשב כמקנה ע"י לבד, אבל לא כבגד, ולא בעינו לאסרושי לאירא כבדה, לא אמי אירא וקבעל לה. וכן בשו"ת חסד דברי ס"י נט, ע"ש. ועין בבר"י שיש דעות שונות בשעור הטלית קטן, ויש לעשות שיקוי קראש וכל צד האדם עד הקנה פנים ואחור, ע"ש בשם מהר"י צמח, ומ"ש בבחי"ש בשם האר"י ז"ל שלא היו בני זרועות לטי"ק, הני בני זרועות ארבים כמו שעושים לטלית עזרין, אבל מ"מ יכול לעשות כמו נקב שהגם בו הכנים, וכן בכתבי האר"י שהיה לובשו על חלוקי קטש ואינו מליבש בו את ראשו, ומ"מ בשעת הפרקה קשה גטיסה

לעשות הקתנים רחבים, ולא לימי אירא דהאי גיפא ויבשל לה, מ"א. ובספר פריהארץ כתב בשם ספר דרך חכמה, ששעור ג' דבצי אמה בארץ וציצית אמה ברחב: ושעור טלית גדול הוא שיתקפה ראשו ורבו בעטיסה ויגיע עד הקנה, ע"ש. קמח האר"י ז"ל: טלית קטן יותר טוב שלא יהיה בו כתי זרועות, אם לבש השלית ונתקפל קצת בדרך לובש בגדים, ואחר שנתקפל אין בו כשעור כדי להתכנסות בו ראשו ורבו, בחובב בתשובה בית יעקב סימן קר דבצינן שעורד להתפשט קפשוט דמי אף שלא נתפשט גדרו, וקרי יש בו כשעור, ע"ש. ועין בבחי"חא. טלית קטן שלש בו כדי לקסות ראשו ורבו ע"י התפירה אין בו כשעור, פטור

באר הלכה

ברמבם אחר-כך *איבא לספוקי, וכמו שכתב מהר"א, ולא רצה לומר בזה גם כן *איבא לספוקי, משום דקאמת סוכר לעקר הדין פשיטת רב עמרם, וכמו שכתב בבית יוסף, לכך לא מסים עקר ספקו רק על הדין שקמב אחר-כך, דשם הספק הוא גסר-כן לשיטת רב עמרם וכמו שכתבתי במשנה ברורה, עין שם: * איבא לספוקי, עין במשנה ברורה, ועין מהגר"א שכתב דקמח התפירה דאף לדעת רש"י נמי איבא לספוקי אף אם תפרו בחוטין של אותו המין, דשקא לא אסור לרש"י אלא לקמחלה ולא לסלח דייקבר:

הציצית הנה אחר התפירה: (כ) לא יתפר. ורצה לומר באותו המין, אבל במין אחר יש להקל, ויותר טוב בחוט צבוע ונגמל בסעיף קטן יח: (כא) ואם נקרא וכו'. רוצה לומר שנקרע (לו) בזה מקרב עד סוף השפה, לבן איבא לספוקי, דאף אם תבגד הוא של צמר ויתפרנו בחוטי שאר מינים, דלרש"י פודאי מתר, אפילו הכי (לם) אקשר דלרב עמרם פסול, דכיון דלא נשפיר פלששוא, הלא מבאר בסעיף הקודם דלדעה הראשונה כמאן דפסיק דמי, ולא יועיל תפירה אף אם ירצה להטיל ציצית אחר-כך; ואקשר דהכא עדיף, דהלא הכנה הוא שלם משני צדדיו ורק באמצע נפסק, (נט) וזהו הספק של השלחן-ערוך. ועין בט"ו שחולק, ופוסק דאין באן ספק, דלכלי עלמא אם הטיל בו ציצית לאתח התפירה דכשר, ומכל מקום יותר טוב שיראה קרם התפירה לתת תחת הנקב תתיבת בגד של שלש על שלש וצא ג' הפל: ואם אי אפשר לו, יש להקל בהש"ו, דבלאו הכי הלא בתבגדו בסעיף קטן טו דדעת האחרונים והתפירה מחשיב חבור ומועיל אף בנקרע הבגד לגמרי מקומו: ו' (כב) של משי, דאם הוא (מו) של צמר כבד נתבאר דאין לחש כלל וקמח להפצא תפירה אף תוך ג': (כג) בחוט משי, והוא הדין אם השלית של שאר מינים, ורק אם החוט הוא מאותו המין גופא, אבל אם החוט ממין אחר (מא) יש להקל, דבדואי לא יוכל לקח אותו החוט לציצית, דהרי אינו פוטר אלא במינו: (כד) לבן, דאם הוא צבוע (מג) גסר-כן, אין לחש כלל שקא יתקנו לציצית, דאין אנו נוהגין לעשות ציצית צבועים, כמו שכתב סימן ט סעיף ה: (כה) למטה מג' וכו'. דשם הוא מקום הציצית, אבל כשתתפירה למעלה מג' ולמטה מקשר גודל אין לחש שיתקנו לציצית, כמו שכתוב סימן יא, וסביב הנקב אסור לתפר בחוט לבן, ובשליות שלש שלש של צמר אין להקפיד כלל, כנ"ל: (כו) בכל מקום.

ורצה לומר אם נקרא ונשפיר כמאן דהאי גיפא ויבשל לה, וקמח המבאר לעיל בסעיף ה:

א (א) של קטן וכו'. ונתנו בן ט' שנים, בתשובת ר"מ מינץ סימן קי מפלפל היאך יוצאין בדי קנפות הקטנים מזה השעור? ותוך דבריו, דמוקב לילך בהם מליץ כל היום פלי ציצית, ובדרכי משה סימן ח כתב ללמד העם שיתכרכו בבקר על טלית גדול ופטור את הקטן וילכו בו כל היום;

שער העיון

(לד) ארצות-הסיים: (לם) הגר"א: (לז) מגד-ברנבס: (לח) פריהארץ: (לט) בן משמע מהגר"א, ועין עוד בבאר הלכה: (מ) דרך-הסיים: (מא) ארצות-הסיים: (מב) קנן אבוקס:

56 בְּאֵר הַבּוֹלָה

הלכות ציצית סימן מז

(ג) 'עראי ויוצא בו' (ד) *לשוק (היי בשם מהר"י בן חביב ובשם מהר"א):

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

ראחייב לשלול עד הקצאר וזהו מוכרך להתעטף עיניו. ומיש בשם הבית ונעקב עיש
דימבאר דאף שרופה ללבוש קף קשהוא קקקל וצין בו שערז טלית מימ אסור ללבוש
כלא עיניו שררי יומד להתפשט עיש;

בְּאֵר הַלֵּכָה

וְאֵלֶּה חֻבֵּי בְּרִיּוּתָא. עֵינֵי בִּמְשִׁנָּה בְּרוּרָה כְּמֵה שֶׁפִּתְּכֵנִי "דְּרוּל הַלּוֹבֶשֶׁה", פִּרְשֵׁי, בְּהֵנָּה מִרְבִּי שִׁלְטוֹנֵי-עֲדָרָה. וְלִעֲנֵן אֲדַבֵּק בְּקִמּוֹת שֶׁל קֶטֶן שֶׁהֵצֵא לְחִיּוֹן שֶׁחֲבֵב אֲבוֹי לְהַטִּיל בּוֹ צִיּוּת, כְּמִבְּאֵר לְקַטֵּן בְּמִסְּמִין זֶה, מִשְׁעָרֵי בְּרִאשׁוֹ וְרִבּוֹ שֶׁל קֶטֶן כְּמֹת הַשְּׂהֵאָה, וְאִם כִּי שִׁית הוּא מְשַׁעְרֵי בְּרִאשׁוֹ וְרִבּוֹ שֵׁלֹ, וְחֵבֵב אֲבוֹי מִדְּרִיגָתוֹ לְהַטִּיל בּוֹ צִיּוּת, מִפְּנֵי אֵיזִי. וְכֵּה שֶׁפִּתְּכָה עוֹד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: אִם דָּרָךְ אֲנִשִּׁי הַמִּקְדָּם שֶׁהִגְדִּילִים לְכַוֵּן, וְכֵּה דִבְכִּיבֵי וְזִכְרֵי קֶטֶן וְיִתְגַּדֵּל וְיִצָּא בּוֹ גִּבְעָה, וְהִזְבָּק בִּפְגֵּן אֲבִירָתָם, מִכִּי קִמּוֹת קֶרֶף לִי פִּשְׁטוֹת הִמְשִׁיחַ הַבִּיחַ הַזֶּה, דָּאִי לֹא הִכִּי כְּמֹת כְּשֶׁל עֲצֵל בַּל אֲדָם; וְגַם לִשְׁוֹן הַגִּבְעָה וְיִתְגַּדֵּל וְיִצָּא בָּהּ" דְּמִנֵּת דִּיקֵּי הַבִּיחַ אֶת דִּיעוֹ דְּזָקָה בְּפִצְצָא וְלֹא בְּקִבְכֵּה, מִדְּבָק בֶּן. וְכֵּה נִפְסָלְקָה מִשְׁנֵת הַעֲלִיתִימִיד מִעַל הַבִּיחַ וְנִתְקַנְסַת הַגְּדִילָתָה. וְזֶה נִרְאֶה לְקִישֵׁי שֶׁהוּא כְּמֹת הַגִּבְעָה אֲבִירָתָם כְּמֹת שְׂמִים בְּסוּף דְּכִרְיֵי וְקִמַּם דָּאָם הוּא יִצָּא כְּשִׁילֵת שְׁמִימִים אֵין יִצָּאִין בּוֹ כְּשִׁילָה דְּעִצּוֹ, וְלֹא פִּרְשֵׁי דְּזָקָה בְּאֲבָקָא, מִשְׁנֵת דְּאֶפְסֵל בְּקִבְכֵּה, אִלּוּ קִמַּם לֵב שׁוֹם קָמוֹ שֶׁהוּא נִגְדֵי דְּכִרְיֵי הַבִּיחַ, מוֹרֶה לֵב בָּהּ שֶׁהוּא אֵינוֹ מוֹכִיר כְּכֹי שֶׁפִּרְשֵׁי הִתְלִיתָ דְּבֵהָ אֵת דְּכִרְיֵי הַבִּיחַ לֵב אֲמִירָה בְּכִילָה דְּעִצּוֹ הִיבָּק שֶׁהוּא חוֹלֵף בּוֹ בְּקִבְכֵּה, דְּלִיתָה. וְעוֹד קִרְאָה בְּקִשְׁיטוֹת דְּאֶפְסֵל טִלִּית שֶׁמִּתְקַטֵּן מִתְקַפֶּה בָּהּ רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ, אִם אֵין דָּרָךְ שׁוֹם דְּרוּל לִילֵף בּוֹ בִּישְׁוֹן אֶפְסֵל בְּאֲבָקָא, אֵף שֶׁהוּא יִצָּא בָּהּ בְּאֲבָקָא יִתְקַטֵּן בְּכִילָה דְּעִצּוֹ, וְלִדְעוֹת הַגִּבְעָה אֲבִירָתָם שֶׁשֶׁפִּתְכָה בְּהִיבָּה דְּאֵין לְהַסְמִירָה שִׁילָה לְכָרֶךְ עֲצִי, וְזֶה גִּבְעָה בְּכִילָה בְּהִיבָּה בְּהִיבָּה מִתְלִימִי מִקְדָּוֹת. דְּאֵין דְּקִמַּם אֲדִימִים לֵב קָאִי דְּכִרְיֵי הַבִּיחַ שֶׁלֵּית שֶׁמִּתְקַטֵּן מִתְקַפֶּה בָּהּ רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ וְעֵינֵי מִדְּרִיגָתָם שֶׁרוֹתָם מִדָּב בְּאֲבָר דְּכִרְיֵי הַבִּיחַ אֲבִירָתָם וְפִרְשֵׁי שִׁשְׁף דְּכִרְיֵי הוּא כְּמֹתוֹת דְּקִרְאָה לְדְּכִרְיֵי הַבִּיחַ וְקָאִי עַל טִלִּית שֶׁאֵין בּוֹ שְׁעוֹר רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ; וְלֹא וְחִירִין דְּכִרְיֵי, עַם בְּסִפֵּר מִתְחִילֵי הַשְּׁקָל לֹא מִשְׁמַע כֵּן, אֲלֵא הוּא דְּכִרְיֵי בְּכִי עֲצִמוֹ וְדִרְמִימָה לֵב קָאִי, וְכֵן מוֹרֶה בְּסִפֵּר אֲרִצְוֹת־חִימִים. וְלִפִּי זֶה נִרְאֶה דְּאֶפְסֵל אִם הוּא חוֹלֵף בָּהּ בְּקִבְכֵּה כְּשִׁילָה דְּעִצּוֹ, אִלּוּ אֶפְסֵל אִם חֲמִצֵּי לִמֵּר דְּכִינֵן שֶׁהוּא חוֹלֵף בָּהּ בְּקִבְכֵּה לְשׁוֹךְ לֹא אֲמִירָה בְּכִילָה דְּעִצּוֹ אֲלֵל כִּי אֲדָם, מִפְּיִין שֶׁפִּתְכָה מְחִיב בָּהּ אֲלֵל קֶטֶן יִקְשֵׁשׁ בּוֹ לִמְסוֹת רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ, לִי-כִּי-פִּינִים בְּהָ שָׂאִין בּוֹ דְּכִרְיֵי רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ שֶׁל קֶטֶן לֹא מִכְּנֵי הַלִּיכְתוֹ בְּקִבְכֵּה, כֵּן נִרְאֶה לְעִנְיַת דְּעִמִּי בְּעוֹד שִׁמֵּשׁ יִתְפַּרֵּךְ, דָּעַ עוֹד וְכֵּה שֶׁפִּתְכֵנִי לְקַטֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: וְכֵּה שֶׁמִּתְקַטֵּן הַתְּאִשְׁפִּנִים וְכִי אֵין יִצָּאִין בְּהָ כְּלָל, הוּא לְכַל עֲלֵמָה, וְכֵּה שֶׁחֲבֵב בְּסִפֵּר אֲרִצְוֹת־חִימִים, דְּאֶפְסֵל לְכָרֶכְיֵי הַבִּיחַ שֶׁשִּׁכְּבֵר דְּכִינֵן שֶׁהִגְדִּיל חוֹלֵף בָּהּ בְּקִבְכֵּה הוּא מְחִיב בָּהּ, דְּזָקָה אִם הוּא יִצָּא בָּהּ בְּקִבְכֵּה לְחִיץ דָּרָךְ מִלְּמַח בְּהָ הַחֲבִיב, לֹא כֵּן אֲלֵל הַתְּחַבְּאִים בְּכִי כְּסוּמִם בָּהּ וְיִרְאָה וְיִרְאָה חֲסִידָתָה, כִּי בִּקְמַת יִתְחַבֵּשׁ לְעֵצָה מְטִילִים לִי דְּרִמּוֹסִים לְקִיטוֹעֵת עַל בְּרִיבָתָם, אֵין שׁוֹם קָמַר בְּהָ. וְעֵינֵי בְּהִיחַ וְכִכְוִי וְכִכְל הַתְּאִשְׁפִּנִים שֶׁכָּלֵם מִצְוִתוֹן בְּרִיבָתָה עַל זֶה: * לְשׁוֹךְ. עֵינֵי בִּמְשִׁנָּה בְּרוּרָה כְּמֵה שֶׁפִּתְכֵנִי וְיִתְקַפֵּסִי הַתְּאִשְׁפִּנִים לְהַסְמִירָה וְכִי, לְכֹאדֹרֶת דְּרָךְ עֵינֵי לִפִּי זֶה בּוֹמֵנוֹ אֵף אִם מְכֻרְבִּין עַל טִלִּיתֵ

שער הצידן

[illegible]

הלכות ציצית סימן טו

ביאורים ומוספים

ושיעור שלשת רבעי אמה הוא 43.2 ס"מ. ולפי הגר"ח באה, שיעור האמה הוא 48 ס"מ, ושיעור שלשת רבעי האמה הוא 36 ס"מ.

(6) ואם העומד בכל כתף מרובה על הנקב, כתב החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק לא) שגם הנקב עולה למנן, ואין להחמיר ולחשב את שיעור רוחב הטלית, דהיינו אמה, בלא הנקב.

(7) החזו"א (שם ד"ה באה"ח) דקדק, שלא כתב כאן המשניב מהו שיעור רוחב הטלית. וכתב שם, שאם רוחב הטלית הוא אמה יש להקל שיהיה אורך הטלית שלשת רבעי האמה לכל צד, דהיינו שסך כל אורך הטלית יהיה אמה וחצי.

[משנ"ב שם]

ומלכד ששכטלין מצות ציצית מברכין ברכה לבשלה בכל יום ועוקרים על ילא תשא¹⁰, גם אסור לצאת בו בשבת¹¹.

(8) דיינו לשיטת השו"ע לקמן (סי' רטו ס"ד), אך לשיטת שאר הראשונים שהביא במשנ"ב שם (ס"ק ב), כיון שמזכיר את הברכה דרך שבח והודאה, אין בזה לאו דאורייתא אלא איסור מדברגן בלבד.

(9) והחזו"א כתב (שם ס"ק כח), שכיון שאינו עומד להסיר את חוטי הציצית מהבגד, לפי שנוח לו בהם שנראה על ידם כלובש ציצית, חשוב הדבר כגוי הבגד ותכסיו, ולפיכך אין החוטים נחשבים כמשאוי, ומותר לצאת בהם בשבת.

[משנ"ב שם]

כתב בתשובת בית יצחק סימן קו דכיון שעומד להתפשט כפשוט דמי אף שלא נתפשט עדין¹².

(10) ולגבי טלית שהתכווצה בכביסה ונפתח שיעורה, דייק בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה ו) מדברי הבית יעקב, שרק כשעומדת לחזור ולהתפשט נחשב שיש בה עדיין שיעור, אבל כשהתכווצה ולא תחזור לשיעורה הקודם, אין להחשיבה לפי מידתה שבתחילה, ולכן לכתחילה יש לעשותה בשיעור כזה שגם אחר הכיוץ ישאר בה שיעור טלית.

[ב"ה"ל ד"ה לשוק]

ובכד השני מקביל לפי שעה בעת שלובשו¹³ על ידי קרסים¹⁴.

(11) מבואר מדבריו, שמותר להניח את הכתף כך, באופן שאינה מחוברת וחלוקה לשנים, ורק בשעה שלובש את הבגד יש לחברו על ידי קרסים, וכתב החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק יט), שמכאן נראה שאם נקרעה כל הכתף האחת יתפרתה, ואין בזה משום יתעשה ולא מן העשוי.

(12) ולענין חיבור שני חלקי הבגד על ידי קרסים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' י ס"ק כט), שאינו נחשב חיבור אלא אם כן כפופים הקרסים מאד, עד אשר אין יכול להתירם אלא על ידי מעשה.

[משנ"ב ס"ק א]

וְצִיָּה הַכְּתָפִים שֶׁל הַטְּלִית־קָטָן רְחִיבִים כְּרִי שֶׁהָיוּ נִכְרִים וְהָיָה צְלִיקָם תּוֹרֵת בְּגָד וְלֹא שֶׁם רְצוּעוֹתָם¹⁵.

(2) מקור דבריו מהמחצה"ש (ד"ה דלא), שביאר שמה שכתב המהרי"ל 'דלא ליתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה', הרי זה לשון מושאל, ואין כוונתו אלא שצריך שיהיו הכתפיים ניכרות היטב על מנת שיהיה עליהן שם בגד, ולא שם רצועות בעלמא. אמנם, החזו"א (א"ח סי' ב ס"ק ט) כתב לבאר את דברי המהרי"ל כפשוטם, ואשר על כן הצריך שיהיו שתי הכתפיים רחבות מנקב בית הצואר, וסיים החזו"א, שכיון שהוא נוגע לדאורייתא, אין להקל בזה. וכן כתב בקובץ אגרות (ח"א סי' י), שיהיו הכתפיים רחבין 21 ס"מ כל אחת, והחלל 18 ס"מ. ואם נקרע קצת מן הכתף עד אשר אין בה כדי מרובה על הפרוץ, כתב החזו"א (שם סי' ג ס"ק יט) שאין הציצית פסולה, משום שקרע לא נחשב כחסר, וכיון שרוחב הטלית שלימה אין הקרע מפסיד.

[משנ"ב ס"ק ב]

אך אם דרך אנשי המקום שהגדולים ילכו בו בקבע לשוק ואין מתבטלין, משמע מדברי הפ"ח דחגיב בציצית¹⁶.

(3) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק לא) שדברי הב"ח תמוהים. עוד כתב שם (ס"ק לד), ששיעור הבגד קבוע, ואם אין בו שיעור ראשו ורובו של קטן, אינו נחשב בגד אף על פי שהגדול ייחדו לצאת בו, ואף אם מנהג כל בני עירו לצאת בו.

[משנ"ב ס"ק ד]

והקיימו התורנים להתמיר שלא לברך על טלית־קטן אף שיש בו כרי ראשו ורובו של קטן, אם הגדול מתבטל לצאת בו באקראי לשוק¹⁷.

(4) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק ל), שלכאורה אין מקום להחמיר, ומה שאמרו חז"ל שהגדול יוצא בו, אין זה תנאי נוסף, אלא רק טעם לשיעור של ראשו ורובו של קטן, שכן הוא עיקר טבע בני אדם לצאת בשיעור זה. וכן כתב השו"ת הלכות (סי' ג) שדעת החזו"א נוטה שיכול לברך.

[משנ"ב שם]

ומנהג אנשי מצפה לדקדק שיהיה בו אמה מלפניו ואמה מלאחוריו¹⁸, ונקב בית הצנאר אין עולה למנן¹⁹, ובטלית־קטן קנה נצא מן הספקות ויכול לברך עליה; ועל־כל־פנים לא יפחת משלשת רבעי אמה באורך לכל צד²⁰.

(5) ושיעור האמה, כתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצות אות ד) שלפי דעת החזו"א הוא 58 ס"מ. והשו"ת הלכות (ס"ו) כתב שיותר טוב לעשות 60 ס"מ. וכן כתב החזו"א (קובץ אגרות ח"א סי' י) 'מצות ציצית כיצד וכו', ורחב הטלית 60 ס"מ. ולדבריו שלשת רבעי האמה הוא 44 ס"מ [ושיעור אמה בצמצום הוא 57.6 ס"מ,

הלכות ציצית סימן יז

ביאורים ומוספים

הולך ברשות הרבים הוא בהצנע, כתב לעיל (סי' י ס"ק ל) שלא שייך בזה משום מראית העין.

[משנ"ב ס"ק ט]

לקח לו בגד של ד' כנפות ולהטיל בו ציצית כדי להצניע במצות⁶.

5) מבואר בדיון זה, שדין חינוך לענין מצות ציצית הוא משעה שידע הקטן להתעטף, אמנם, מדברי הרמ"א שכתב שידע הקטן לאחר הציצית בידו בשעת קריאת שמע, משמע לכאורה שגיל חינוך הוא כשידע הקטן לקרוא, שהוא מאוחר מגיל חינוך של עטיפה, יש שביארו בכונת הרמ"א (וכן נקט בשו"ת פאת שדך ח"ב סי' ה), שמדובר בקטן שבא עם אביו לבית הכנסת, ובשעה שהציבור קורא קריאת שמע יודע הוא להחזיק את הציצית בידו.

והמנהג בזה, כתב השערי תשובה (סי' ד) בשם האיר (סי' ב) להלבישו טלית קטן כשיודע לדבר, ולפחות כשיגיע לגיל שלש. והוסיף הגרי"ש אלישיב (קונטרס חינוך הבנים שעל ידי כולל אברכים רחובות סכ"ב) שהמנהג הוא מגיל שלש גם אם מתלכלך כל היום מחול ומבוך.

[משנ"ב שם]

ישעור טליתו, כתב בפרי"מגדים בסימן טז ובגדר הסי' שהנא כדי להתעטף בו ראשו ורובו של⁷.

6) באופן המדידה, כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' כב) שבאורך מודד מתחילת גבו כולל ראשו, ומשיעור זה צריך רוב, וברחב מספיק שמקיף רוב היקף הגוף, היינו הגב והצדדים.

[משנ"ב שם]

ואם יש בו זה השעור, אז צריך אביו להטיל בו ציצית ולקנף צמור⁸. נאם אין בו זה השעור, אין מקנפין צמור⁹.

7) אמנם לענין אתרוג שאול, הביא לקמן (סי' תרנ"ח ס"ק כח) שיטת הראשונים שמקיימים בו מצות חינוך ביום ראשון של חסוכות, אף על פי שצריך 'לכס', ובביאור שיטתם כתב בשערי צדק (סי' לו), שהם סוברים שמצות חינוך היא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה, ובשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' נב) דייק מדבריו, שסובר שעיקר הדין כדעה זו, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ו) כתב, שיש לחלק בין אתרוג שאול שאי אפשר לחנך את הקטן בכך מחמת קטנותו, בין שאין הקטן יכול להקנות האתרוג לאחרים, לבין מצות ציצית, שאפשר לחנך את הקטן ללבוש בגד כשיעור ולקיים את המצוה בתיקונה.

8) אמנם, אם עדיין לא הגיע לגיל חינוך של מצות ציצית אך הגיע לגיל חינוך של ברכות, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שיכולים להרגילו לברך כדי לחבב עליו את המצוות, אף אם אין בטלית קטן כדי שיעור ראשו ורובו. והגרש"ז איערבך (שי"ת הלכה אות כ) כתב, שהגם שאסור לחנך בדבר הפסול למצותו גם את מי שלא הגיע לחינוך, מ"מ בציצית שהיא מצוה חשובה מאד ומצותה כל היום, וגם קטנים שהם בני שלש וארבע שנים עדיין לא הגיעו לחינוך, על כן אין לגעור במחנכים אותם לברך, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס מצות חינוך ואיסור שקר סכ"ב) שמדין חינוך יכול הקטן לברך.

[ביה"ל ד"ה לשוק]

לענין שיהיה נקרא שמו בת ד' כנפות¹⁰.

13) והחזירא כתב (א"ח סי' ג ס"ק יט), שאם קרסים חשובים לחבר את שני חלקי הבגד כשיש בכל אחד מהם כשיעור, הוא הדין שחשובים להשלים את השיעור.

[ביה"ל שם]

וכאמת אין דין זה ברור, ד"ש אומרים דבנין כדי ראשו ורובו בין בארץ ובין ברחוב¹¹.

14) ובביאור דבריו כתב החזירא (שם), שצריך שיכסה הבגד את גוף האדם בין אם יתן את אורך הבגד לאורך קומתו, ובין אם יתן את רוחב הבגד לאורך קומתו, וסיים שם, שעדיין אין הלשון מכונן, וגם אינו מובן מה ענין זה לחיבור שני חצאי הטלית על ידי קרסים.

סימן יז

מי הם החיובים בציצית

[משנ"ב ס"ק ד]

דאף מי שאינו מצוה ועושה יש לו שקר¹².

1) ומה שיש רשות בידה ללבוש ציצית, ביאר הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג דבר הלכה אות כג) שהיינו דוקא במקום שמטילות ציצית על שמלות שלהן, אבל להתעטף בטלית שלנו אסור להן, שהוא כלי גבר על אשה.

[משנ"ב שם]

לשון לומר יצאנו בין שגאגשים נצטוו, גם הם יש להם שקר¹³.

2) אמנם לברך לכתחילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קצ ס"ד ד"ה יטעום) לענין תקיעת שופר, שכיון שלא נזכר שום רמז מצוה בשם על הנשים, יותר טוב היה שהן עצמן גם כן לא יברכו, אלא שלא נוכל למחות בידן על כך.

וגוי המקיים מצוה, דעת הגרש"ז איערבך (משנ"ב ברחוק יקרא) שאף על פי שיש לו שכר, מ"מ אין הוא שייך באמירת יצאנו.

[משנ"ב ס"ק ה]

לאו חובת בגדא, שאינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתקיים בציצית¹⁴.

3) ומוטעם זה כתב לקמן (סי' כח ס"ק ב) לגבי מי שאין ידו משגת לקנות גם ציצית וגם תפילין, שיקנה תפילין, משום שאותן הוא חייב להניח ואם אינו מניח הרי הוא בכלל פושעי ישראל, ואילו בציצית הוא מחוייב רק אם יש לו בגד של ארבע כנפות. עוד כתב שם, שאם אין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין אינו חייב לחזר על הפתחים כדי לקנותן.

[משנ"ב ס"ק ו]

ואולי ד"ש להסמיר בכל זה מפני מראית העין ונקאיתא שם בקציע¹⁵.

4) אמנם, מי שהולך תמיד בטלית קטן תחת בגדיו, ואף כשהוא

יום א' י"ג סיון תשע"ה

כט באר הגולה

הלכות ציצית סימן יז

יז מי הם החייבים בציצית, ובו ג' סעיפים :

א קנאות מ"ב ב שם
קדושין כ"ד ור"א
ב"ש ה"ט
ג ור"א ב"ש
ה"ט
ד שם מ"ב

א אף-על-גב דקתיב וראיתם אותו, סומא (א) חייב בציצית, מפני שנתרבה מ' אשר תכסה בה', וקרא ד' וראיתם אותו' אצטרף למצט (ב) כסות לילה (ע"ל סי' יח): ב ב'נשים (א) וצבדים פטורים, מפני שהיא מצות עשה (ג) שהזמן גרמא, הגה ומכל מקום אם רוצים לעטפו (ד) ולקרוך עליו הרשות בידן כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא (תוס' והרא"ש והר"ן פ"ב דרי"ה ופ"ק דקדושין), אף מתי' ב'הנרא, ולכן אין להן ללבש ציצית, הואיל (ה) ואינו (כ) חובת גברא (אגרי סימן מו), פרוש, אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית, ולקמן בסימן יט אמר, כשיש לו טלית מארבע כנפות (ולבשו), ג'טמטום ואנדרוגינוס (ו) חייבין מספק, ויתעטפו (ז) בלא ברכה (פרוש טמטום לא נודע אם הוא זכר או נקבה, ואנדרוגינוס יש לו (ח) זכרות ונקבות), (הגה ולי' מה שנקדו ג'שים לברך במצות עשה שהזמן גרמא (ג) [ג] גם הם יברכו) (דברי עמנו): ג ד'קטן היודע להתעטף, אביו צריך (ט) לקח לו (ד) ציצית (י) לחנכו: הגה ודוקא כשיודע לעטף שני ציציות

שערי תשובה

[ג] גם הם יברכו, עכ"ל, ומ"ש דאי ברה הוא לא יברך, כ"כ ג"כ בעלת תמיר, ובר"י סי' תר"ט פתח דמה בכה, דאי מ"ש דקדוש לא נצטוה, גם נשים לא נצטו ונקבות א"כ ה"ה ברה ע"ש, ודבריו נכונים, ועין בשאגת ארנה סי' לא פתח דכלאים בציצית לא שרא דתקנא אלא במקום מצוה, לכן טמטום ואנדרוגינוס אינן חייבים מספקא מ"ש בלאים אסור: ולכן אפילו להנך רבנא דט"ל קדין בציצית חייב לעשות לכן של מינו, מ"ש בטמטום ואנדרוגינוס אין להטיל אפילו לכן בבגד פשתן הואיל ואינו ראוי לביה, דהכלת מן הטובה ע"ש, ונדע דאף אם נאמר שהוא ברה מ"ש לא אמעט באסור בלאים, דהא גם נשים חייבים, וא"כ שפיר ש"ך הך טמטא שאינו ראוי לביה דהכלת, ועוד פתח בשאגת ארנה שם דאם הבגד הוא ספק בתי חייב ואסור להטיל בה חבלת משום ספק בלאים, אך אפילו אם הוא של פשתן אין להטיל אפילו לכן מטעמא דלעיל שאין לביה מן החבלת ע"ש: [ד] ציצית לחנכו, עכ"ל, וכתב בא"ר ב"ש ספרי רא"ש, להלביש לקטן ט"ק כשיודע

באר הגולה

לענין שיתנה נקרא שמו בת ד' כנפותיו, אבל אסורן נהיה כנחתין לוטר דמזכרין ארץ ורמב"ם של הבגד להדרי לחייב של השליח קטן בציצית: ובאגת אי' דין זה ברור, דיש אומרים דבענין כדי ראשו ורובו בין בארץ ובין בריבא, עין בארצות-הסמים, ומכל מקום נראה לי דאם הטלית קטן מזהב בכל צד כשעור אפה על אפה, בנדיא נכיל לסמוך ולקרוך עליו, דאף אם תמצוי לוטר בלא כנפותיו צד אחד להשני לענין זה, הלא כמה אחרונים סוברין דשעור אפה על אפה לבד הוא שעור בגד החייב בציצית: ונשעור אפה הוא ששה טפחים ולא פציען אמה שלנה, פתח בפרי"מ נדרים: אם יש כהבגד כדי לכסות ראשו ורובו אלא שהוא לבוש בזוי ואין יוצא בו לשוץ גרמי, ומתם בגדי' אר"ם יוצאין בו לב"ח דסובר פרי"מ בענין, וכמו שפסק הטור וכמו שפסק המגן אברהם בסוף דבריו להחמיר, אפשר דאין הכי נמי בענין דאין בארץ לבד על טלית כזה, דבמדינתו אוליין, וצריך עיון, ולקאורה הוא פלא, דבנדיא לא נתנה התורה לשעורין בכל אחד לפי דעתו; גם הלא אמרו בקדושתא "והוא יוצא בה ארעי לשוק" אלא "והנדרול יוצא בה", ואפשר דלשון הכ"ח בסימן זה, ע"ש, הביאו לספק זה, אבל באגת הכ"ח לא פנ' לזה, ויותר נראה לי דמה שהביא לו לספק זה מ"ש דהוא פתח באשלי' אברהם דלפ"ה אם הוא יוצא בה כקצו, אף שאין בה ראשו ורובו של קטן ואין שום אדם יוצא בה, אפילו הכי חייב, דאוליין בתי דיעה ולא אמרין כסלה דיעה, משום הכי מסתפק נמי להפך, מה שאין כן לפי מה שפירשו מהחלה אין שום ספק בזה דמכ"ב:

חייב לעשות בו ציצית, מה שאין כן לילב דגפי איש הוא חובת גברא, שהיא חובת הגוף, ודע, (י) דאנן פסקינן גפי ציצית, חובת גברא ולא חובת גברא, ומתויה לקלא: חובת גברא לקלא, למעוטי חובת מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית אף-על-פי שיש לו ארבע כנפות פטורה מציצית; לא חובת גברא, שאינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית, רק אם יש לו טלית מארבע כנפות ולקבשו אז חייב בציצית; עין סימן יט: (י) חייבים מספק, דספק תורה לחמרא, כן כתב בית-יוסף, ומשמע מזה דבר שחייבו רק מדברקן, כגון טלית שאולה אחר שלשים יום, ובג"ל בסימן יד, או בגד שחייבו רק מטעם ספק, כגון בגד שחייבו פתוח וחציו סתום, ובג"ל בסימן י' סעיף ז, ושאין לילב בו בלא ציצית, ועין בפרי"מ נדרים שכתב עוד בענין זה, ואולי דיש להחמיר בכל זה מפני מראית העין וכדאיתא שם בסעיף ח"י: (ז) בלא ברכה, כיון דעקר החיוב הוא רק משום ספקא, לענין ברכה שהוא מדברקן ואוליין בה לקלא, ועין לקמן בסימן סז במשנה ברורה מה שכתב שם א"ה כמה פללים בשם הפוסקים בזה: (ח) זכרות ונקבות, והוא גס' כן ספק זכר או נקבה, ועין בארצות-הסמים שהביא ראיה מפיה מקומות דפסקינן כן להלכה דהוא בגדר ספק, ולא כמאן דאמר דהוא ברה בפני עצמו: ג (ט) לקח לו ציצית, פרוש, לקח לו (י) בגד של ד' כנפות ולהטיל בו ציצית כדי לחנכו במצות, ונשעור טליתו, כתב בפרי"מ נדרים בסימן טז ובגדר הסמים שהוא כדי להתעטף בו ראשו ורובו שלו, ומשעורין בקטן עצמו שמתעטף בו לפי גדלו ולפי קטנו; ואם יש בו זה השעור, אז צריך אביו להטיל בו ציצית ולקרוך עמו, ואם אין בו זה השעור, אין מברכין עליו: (י) לחנכו, כל זה דוקא כשלא הגיע עדן ל"ג, אבל מ"ג

שער הציון

(ה) ש"י: (ג) ברכות יט ע"ב: (א) קדושין לד: (ז) כנן אברהם: (ה) ש"י: (י) באר היטב: (י) ב"ח וארצות-הסמים בשם התוספות: (ס) באר היטב:

